PERSPECTIVES

June 13, 2017

Vojko Kuzma

AKTUALNI AMERIŠKI POGLEDI NA SVETOVNO TRGOVINSKO UREDITEV

V okviru svoje predsedniške kampanje je kasnejši aktualni zmagovalec, Donald Trump, izpostavljal svoj znameniti slogan Amerika (ZDA) pred vsemi (America First), v ta kontekst pa je tudi navezoval slogan, da mora biti Amerika znova velika. Ker naj bi bilo, tako Trump, ameriško globalno prvenstvo ogroženo, je v svoje programske, sicer še vedno ohlapne zunanjepolitične konture vključil nekatere elemente svojega delovanja. Hkrati je v predsedniški kampanji in svojih predsedniških "čivkanjih" (twitter) ocenjeval, da so ZDA zaradi negativnih vidikov globalizacije prizadete in sicer z izgubljanjem delovnih mest in pa neuravnoteženim trgovanjem z nekaterimi državami. Trump je pri tem še posebej izpostavljal in kritiziral nekatere države, kot so Mehika, Kitajska in Nemčija.

Ker so bile ZDA doslej v mednarodni ureditvi nekakšen "svetilnik" to je zagovornik proste in odprte trgovine, aktualni ameriški pogledi sprožajo številna vprašanja in razmišljanja, ne nujno in povsod z jasnimi odgovori. Pomeni to, da se vračamo v obdobje merkantilističnega gledanja na mednarodne odnose, kot igro ničelne vsote? Pomeni to začetek konca mednarodne svetovne trgovinske ureditve kot jo poznamo, in kot so jo ZDA ves čas po drugi svetovni vojni zagovarjale in uveljavljale ? Napoveduje to obdobje medsebojnih trgovinskih vojn?

Letošnjega marca je ameriški predsednik objavil svoj trgovsko politični program (2017 Trade Policy Agenda and 2016 Annual Report), na osnovi katerega je mogoče sklepati o nekaterih vidikih, ki bodo nastali.

Omenjeni Program med drugim vsebuje tudi aksiom, po katerem ima ameriška obramba in zaščita lastne suverenosti prednost pred trgovsko politiko. Iz tega potem tudi izhaja, da ZDA ne bodo vedno in povsod neposredno prepuščale odločanje Svetovni trgovinski organizaciji, kar sicer ni nek novum, saj so že sedaj posamezne panelne odločitve WTO učinkovale, potem ko jih članice potrdijo v nacionalnih zakonodajah.

Program tudi izpostavlja prednostno odpiranje ameriškega trga ameriškim podjetjem, Trump pa trgovinske partnerje, ki niso ameriški, obtožuje, da delujejo nepregledno in kršijo tržna pravila, "zato je potrebno do njih nastopiti bolj agresivno." Kot je znano želi Trump tudi uravnovešati ameriško trgovino s Kitajsko, Mehiko in Nemčijo in to z revidiranjem medsebojnih sporazumov, če pa to ne bo mogoče, pa z vsiljevanjem povračilnih ukrepov.

Trump predvideva v svojem trgovinskem programu "boljše in nove sporazume". Kot je razumeti, želi to izvajati na osnovi bilateralnih dogovarjanj s poglavitnimi ameriškimi trgovinskimi partnerji.

Ameriški predsednik je najavil tudi pogovore in sporazum z Nemčijo, ki pa so formalno pravno nemogoči, saj to zadeva raven EU, zatorej tudi pogajanje z EU. Ob tem tako v ospredje morda znova vstopa vprašanje zdaj že prosulega ameriško-evropskega sporazuma o prosti trgovini TTIP. ZDA in Evropa bosta takšen ali drugačen krovni trgovinski sporazum zelo verjetno potrebovali, še posebej, če bodo ZDA hotele preurejati svojo trgovino s posameznimi evropskimi članicami.

Kaj konkretno je mogoče predvidevati na osnovi Trumpovega politično trgovinskega programa? V osnovi gre pričakovati, da bodo tiste države, ki so za ZDA manj politično in gospodarsko pomembne, manj na njegovem udaru in manj prizadete.

Mehika je ena izmed tistih, ki je deležna Trumpovih kritik na področju trgovanja, to je presežka v trgovanju, kot tudi glede migracij, ki naj bi bremenile ZDA. Mehika je sicer visoko odvisna od trgovine z ZDA, ki znaša skorajda polovico mehiškega DBP. Znano je, da se je Trump tudi zavzemal za to, da bi se zid med Mehiko in ZDA financiral na osnovi 20 odstotnih pribitkov cen na mehiške izdelke.

Trump je med drugim najavil tudi možnost, da se ZDA umaknejo iz sporazuma o severnoameriški prosti trgovini NAFTA. Oziroma za zdaj napoveduje pogovore o novem sporazumu, kar ni nujno in vedno slabo, saj je nastal že daljnega leta 1994 in zato tako Kanada, kot Mehika izražajo pripravljenost za pogovore o njegovem prilagajanju, oziroma posodabljanju.

V kolikor bo predsednik Trump nadaljeval s tovrstno, nekakšno "neo-izolacionistično" trgovinsko politiko, bo po naravi stvari prišlo do pregrupiranja med drugimi velikimi igralci.

To je že opazno na ruševinah ameriško pacifiškega sporazuma o prosti trgovini (TPP) in začetih pogovorih med azijskimi in latinsko ameriškimi državami na območju Pacifika. Države kot Čile, Kolumbija, Mehika in Peru, ki veljajo na južnoameriški celini za relativno trgovinsko liberalne, in so hkrati opazno vključene v trgovino z Azijo, še posebej občutijo posledice nesprejetja TPP. V začetku letošnjega leta so tako že organizirale srečanje na katerega so povabile ostale članice TPP, brez ZDA in z dodatno Kitajsko, ki je bila, kot vemo, izločena iz sporazuma TPP, kar je bila tudi ena izmed njegovih, da se tako izrazimo: "poant".

Takšni pogovori trajajo običajno nekaj let, je pa indikativno, da se začenjajo na novo in to v okviru istih držav skupaj s Kitajsko - in brez ZDA

Do brbotanja prihaja tudi na drugi strani na Južnoameriškem skupnem trgu na osnovi sporazuma Mercosur (Argentina, Brazilija, Paragvaj, Urugvaj. Venezuela je trenutno "zamrznjena članica"). Posebej Argentina in Brazilija razmišljata o revitalizaciji Mercosur, pa tudi Čile razmišlja o priključitvi. Prav tako so države Mercosur pričele pogovore z latinsko ameriško pacifiško skupino o možnem skupnem območju proste trgovine. Prav tako po propadu TPP latinsko ameriške države očitno krepijo svojo usmerjenost v Azijo.

Kot smo v preteklosti analizirali na primeru trans pacifiškega trgovinskega sporazuma (TPP), ki ga je Trump očitno ustavil, in kot dokazujejo poznavalci TTIP, ki ga je Trump prav tako ustavil, bi ZDA z njima v osnovi razširile in okrepile svoj položaj osrednjega globalnega igralca za trgovino in naložbe. Obenem se zdi, da so sedanji učinki Trumpove nove ekonomske politike bolj večplastni in širši, kot se to morda zdi na prvi pogled, in lahko privedejo tudi do drugačnih političnih odnosov in geopolitičnih razmerij.

Kitajska, ki je bila s podpisanima sporazumoma TTIP in TPP marginalizirana, je s tako z novo ameriško trgovinsko politiko dobila lastno možnost, priložnost in odprto prizorišče, da se prikaže kot nov in zanesljiv ekonomski partner številnim razočaranim državam. Peking, ki se tovrstne priložnosti še kako zaveda, je tako že na januarskem davoškem ekonomskem forumu nastopil kot eden poglavitnih zagovornikov proste trgovine in multilateralne trgovinske ureditve. Ne presenča, da Kitajska tudi že govori o kraku Svilne poti, ki bo zajel tudi Latinsko Ameriko, da je intenzivirala visoke obiske v latinsko ameriških državah, prav tako nas tudi ne sme presenčati, da Kitajska začenja pogovore o prostem trgovinskem sporazumu v latinsko ameriški in pacifiški regiji.

Trumpovo predsednikovanje, kot tudi lanski Brexit postavljata pred EU samo izpraševanje in iskanje odgovora o svoji vlogi v svetu, ki se preureja mednarodno trgovinsko, posledično pa bi se utegnil tudi geopolitično.